

Ministerie van Defensie
 Militaire Inlichtingendienst

Aan:
 Zie verzendlijst

MPC 58B
 Postbus 20701
 2500 ES Den Haag

Telefoon
 Telefax

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer DIS2002000213	Datum 11 januari 2002
----------	------------	-----------------------------	--------------------------

Onderwerp
 Irak: Jongste ontwikkelingen

1. In bijlage bied ik u een korte notitie aan over de politiek-militaire situatie in Irak na de aanslagen in de VS in september 2001. Deze notitie is toegespitst op relevante aspecten rond de Amerikaanse zinspelingen op een militaire campagne tegen Irak.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Directeur Militaire Inlichtingendienst

J.A. van Reijn
 Generaal-majoor der Mariniers

Bijlagen
 -1-

Bezoekadres
 Van der Burchlaan 31, Den Haag

Doorkiesnummer

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

MINISTERIE VAN DEFENSIE

MILITAIRE INLICHTINGDIENST

Afdeling Analyse & Reportage

8 januari 2002

D/S 2002000213

IRAK : JONGSTE ONTWIKKELINGEN

Inleiding

Ofschoon er vooralsnog geen directe aanwijzingen of bewijzen zijn dat Irak betrokken was bij de aanslagen in de VS, brengen sommige Amerikaanse functionarissen niettemin het dossier Irak regelmatig ter sprake. In een recente toespraak verbreedde president Bush de parameters van de Amerikaanse veiligheidsstrategie door tevens het tegengaan van proliferatie van massavernietigingswapens tot prioriteit in de 'strijd tegen het terrorisme' te bestemmen.

Een eventuele militaire actie tegen Irak zal implicaties hebben voor zowel de interne Iraakse situatie alsook voor de regionale en internationale situatie. De aard en omvang van deze implicaties zullen voortvloeien uit de zwaarte van de militaire actie. Van betekenis hierbij is dat luchtacties boven Irak tot het normbeeld behoren. Immers, sinds december 1998 (operatie 'Desert Fox') vinden vrijwel wekelijks rond de no-fly zones (NFZ) in Noord- en Zuid-Irak schermutselingen plaats tussen Amerikaanse / Britse gevechtsvliegtuigen en de Iraakse luchtwaar.

Hieronder wordt ingegaan op de huidige stand van zaken in Irak, de regionale positie en eventuele gevolgen van een Amerikaanse militaire actie.

Interne situatie

Tot op heden heeft Irak zich – voor zijn doen – gematigd opgesteld. Weliswaar heeft president Saddam Hoessein de aanslagen niet expliciet veroordeeld, maar tegelijkertijd vermijdt hij provocatieve uitslatingen, laat staan dreigende militaire activiteiten. De jaarlijkse militaire oefeningen in de herfst vonden gewoon doorgang, maar zonder in het oog springende verplaatsingen.

De algemene veiligheidssituatie in Irak is kalm. Na enkele kleine aanslagen in Bagdad in het voorjaar van 2001 door elementen van de (shii'tische) oppositie, vonden in de tweede helft geen noemenswaardige incidenten plaats. De goed georganiseerde veiligheidsdiensten en elitestrijdkrachten blijven in staat regimebedreigende ontwikkelingen in een vroegstadium te onderkennen.

In de hiërarchie van de machtselite rond Saddam Hoessein zijn geen wezenlijke wijzigingen opgetreden. Genmeij Abd al-Hamid Mahmud controleert als privé-secretaris de agenda van en de toegang tot Saddam Hoessein. Regelmatig worden vergaderingen belegd met enkele leden van de Revolutionaire Commandoraad (het hoogste staatsorgaan), zoals Izzat Ibrahim

al-Duri, Taha Yasin Ramadan, Tariq Aziz, en Ali Hasan al-Majid. Ook Qusay Hoesein, de tweede zoon van de president en inmiddels een officiële regeringsfunctie bekleedend, is hierbij vaak aanwezig.

Naast deze algemeen politiek georiënteerde bijeenkomsten, ontmoet Saddam Hoesein op gezette tijden hoge militaire functionarissen. De nadruk ligt hierbij op luchtverdediging en militaire industrie. Opvallend is de prominente aanwezigheid van de minister van militaire industrie, Abd al-Tawwab al-Mulla Huwaysh. Gelet op de meerdere achtereenvolgende besprekingen met Saddam Hoesein, mag hij mag zich verheugen in de speci- belangstelling van zijn president.

Noord-Irak

Terwijl men in Zuid-Irak geen noemenswaardige ontwikkelingen voordoet op veiligheidsgebied, is het in Noord-Irak onrustig. In de semi-autonome Koerdische enclave dueren de spanningen tussen de diverse rivalliserende Koerdische bewegingen voort. Na een periode van toezending in het voorjaar tussen de Koerdische Democratische Partij (KDP) en de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK), is de verhouding in de loop van het jaar wederom verslechterd. In een poging tot bemiddeling bezocht enkele weken geleden een Amerikaanse delegatie Noord-Irak voor besprekingen met beide partijen.

Regionale en internationale positie

In zijn streven naar doorbreking van het regionale isolement heeft Irak in de afgelopen jaren winst geboekt. Ofschoon het wantrouwen in de regio jegens de Intenties van Saddam Hoessein zeker niet verminderd is, staan veel landen op het standpunt dat zij het zich niet kunnen permitteren de economische mogelijkheden te negeren. Deze houding mondt uit in de huidige bloeiende handelsbetrekkingen die onontkoombaar gepaard gaan met (vooral nog) beperkte politieke relaties.

Vooralsnog profiteren de directe buurlanden van de actuele situatie. Jordanië, Turkije en Syrië betrekken Iraakse olie onder de marktprijs, terwijl zij zelf voor miljarden dollars consumentengoederen afzetten op de Iraakse binnenlandse markt.

Vermeldenswaardig op het internationale vlak is de aanvaarding van resolutie 1382 op 29 november 2001 door de VN-Veilighedsraad. In de resolutie is afgesproken dat de VN-Veilighedsraad over zes maanden een akkoord zal bereiken over het vrijgeven van de handel in alle civiele handelswaar en de aanscherping van het toezicht op militaire en zogenaamde *dual-use* goederen. Dit laatste zou moeten geschieden door middel van een VN-lijst met verboden producten. In de tussentijd blijft het aloude 'olie-tegen-voedsel' programma van kracht.

Resolutie 1382 is een compromis tussen de VS en Rusland die eerder in 2001 niet tot overeenstemming konden komen over zogenaamde *smart sanctions*. Rusland is nu bereid de door de VS aangedragen VN-lijst met verboden goederen onder de loep te nemen en met eventuele amendementen te komen. Momenteel verdienen Russische firma's veel geld met de (olie)handel met Irak. Op hun beurt hebben de VS toegezegd met een tijdpad en duidelijke criteria te komen waaraan Irak moet voldoen om de in resolutie 1284 (uit 1999) genoemde opschorting van de sancties te bewerkstelligen.

Onderviel wordt Irak vaak genoemd als mogelijk doelwit in het verdere verloop van de 'strijd tegen terrorisme'. Zeker in de VS gaan zowel in het Congres als onder regeringsfunctionarissen stemmen op, om definitief met het regime van Saddam Hoessein af te rekenen. Primaire probleem is echter dat er vooralsnog geen enkel bewijs is die Irak in samenhang brengt met de aanslagen in de VS. Daardoor valt het de VS zwaar hun regionale bondgenoten te overtuigen van een militaire campagne tegen Irak.

Internationaal is tot dusver evenmin een duidelijke voorkeur voor ingrijpen in Irak te ontwaren. Niet enkel regionale leiders, maar ook VN secretaris-generaal Annan waarschuwde voor overhaaste militaire stappen tegen Irak. Hij verklaarde dat de VN-Veilighedsraad geconsulteerd moet worden alvorens een dergelijke actie kan plaatsvinden. Van betekenis in dit verband is dat sinds 1 januari 2002 Syrië een zetel in de VNVR heeft. Dit kan – tezamen met verwachte oppositie van tenminste Rusland en China – 'anti-Iraakse' besluitvorming compliceren.

Beoordeling

Er zijn geen concrete aanwijzingen dat de cohesie van het regime scheuren vertoont. Saddam Hoessein ontvangt geregeld zowel militaire als ook politieke en tribale leiders teneinde het beeld van nationale eensgezindheid te bevestigen. Dit laatste vindt tevens zijn weerklank in aanhoudende pogingen de aandacht van de bevolking te richten op ontwikkelingen in het buitenland, zoals het Palestijns-Israëliësch conflict. Tegelijkertijd tracht het regime een zekere transparantie jegens de bevolking ten toon te spreiden over zijn activiteiten en besluitvorming. Vooralnog heeft dit het gewenste effect.

Ondanks de oorlogsverliezen en problemen met reserveonderdelen en onderhoud beschikt het Iraakse veiligheidsapparaat over voldoende militaire middelen voor interne doeleinden. De aanhoudende Amerikaans-Britse militaire druk in de afgelopen jaren ten spijt is de inzetbaarheid van de primaire steunpilaren van het regime, de elite Republikeinse Garde (ca. 67.000 man) en de Speciale Republikeinse Garde (ca. 10.000 man), in dezen onaangetast.

In een vooruitzicht voor de komende periode moet met de volgende mogelijkheden rekening worden gehouden. Enkel bij aanhoudende grootschalige luchtaanvallen op de veiligheidsmachtes van het regime, zal de machtspositie van Saddam Hoessein afbrokkelen. De commandostructuur zal versplinteren, waardoor het centrale gezag aan invloed inboet ten koste van lokale militaire bevelhebbers. In geval van substantiële verliezen aan Iraakse zijde, neemt de kans op onvrede in het officierkorps toe en zal de loyaliteit van de elite-eenheden onder druk komen te staan.

In Noord-Irak veroorzaakt de onderlinge rivaliteit, voortkomend uit tribale, ideologische en persoonlijke geschillen, een aanhoudende latente instabiliteit in het gebied. Ook bemiddeling door Amerikaanse functionarissen kan hierin geen verandering brengen. Ofschoon de animositeit tussen de KDP en de PUK in de loop van dit jaar afgenomen is, kan een militaire confrontatie tussen de verschillende partijen nooit uitgesloten worden.

Belangrijker voor dit moment is dat KDP en PUK weinig animo vertonen om grootschalige militaire stappen te ondernemen tegen Saddam Hoessein. Gelet op het succes in Afghanistan van Amerikaanse luchtsteun aan grondoperaties door lokale groeperingen, zal de druk vanuit Washington groot zijn om nochtans dit concept te overwegen. Echter, KDP en PUK zijn tevreden met de status-quo en zullen er weinig voor voelen deze situatie op het spel te zetten voor een onduidelijke toekomst. Zij zijn zich ervan bewust dat hun ideaal, een volwaardige Koerdische staat, geen optie is. Zowel de directe omgeving als de internationale gemeenschap vrezen het destabiliserende effect in de regio bij een dergelijke ontwikkeling.

Andere Iraakse oppositiegroeperingen spelen geen militaire rol van betekenis, zoals het *Iraqi National Congress* (INC), of hebben een in Amerikaanse ogen ongewenste politieke oriëntatie, zoals de shiïtische *Supreme Council for Islamic Revolution in Iraq* (SCIRI), gelieerd aan Iran. Overigens is de Amerikaanse financiering van het INC onlangs opgeschort wegens financieel wanbeheer door de leiding van deze organisatie.

In grote lijnen geldt hetzelfde voor de machthebbers elders in de regio. Zolang zij in onzekerheid verkeren over de bedoelingen van de VS, betrachten zij grote terughoudendheid. Een grootschalige maar korte Amerikaanse aanval die het regime van Saddam Hoessein zou uitschakelen, zal (binnenskamers) stellig verwelkomd worden. Een langere campagne is voor de regionale leiders echter een spookbeeld.

De negatieve implicaties van een dergelijke ontwikkeling verlopen van politieke onrust in eigen land tot een (verdere) economische recessie die de positie van de machthebber ondergraaft. Naarmate de geweldsintensiteit van de acties groter en zichtbaarder zijn, zullen de negatieve effecten op de politieke stabiliteit van alle omliggende landen, maar in de eerste plaats van Jordanië, toenemen. Een verdere radicalisering van delen van de

Jordaanse bevolking (grotendeels van Palestijnse origine) is zeer waarschijnlijk, wat zijn weerslag kan vinden in het geweld in Israël en de Palestijnse Gebieden.

Een economische crisis is evenmin denkbeeldig. Veel landen in de regio verkeren in economische moeilijkheden en willen rust en stabiliteit om noodzakelijke economische plannen en hervormingen te realiseren. Bovendien zijn er landen (zoals Syrië) die hun optimistische budget voor 2002 mede baseren op de groei van het handelsverkeer met Irak. Een eventuele vluchtelingenstroom vanuit Irak zal de economieën van de buurlanden verder onder druk zetten.

Voorts zijn de regionale machthebbers beducht voor een langdurige chaotische situatie in Irak als gevolg van de val van het regime van Saddam Hoessein. Een mogelijke strijd om de macht tussen verschillende militaire bevelhebbers, als exponenten van de diverse bevolkingsgroepen, zal uitmonden in het ineenstorten van de openbare orde. In ieder geval zal chaos in Irak diverse buurlanden (primair Turkije en Iran) ertoe verleiden hun invloed op de gebeurtenissen en de opvolging van Saddam Hoessein te laten gelden.

Samenvattend kan gesteld worden dat de VS voor een militaire campagne tegen Irak op weinig enthousiasme bij de machthebbers in de regio stuiten uit angst voor destabiliserende politieke en economische implicaties. Ofschoon de veiligheidsapparaten in alle omliggende landen voldoende capabel zijn om regimebedreigende situaties te verijdelen, zullen in ieder geval anti-Amerikaanse sentimenten aangewakkerd worden. In het uiterste geval zouden machthebbers in de Golf zich geroept kunnen voelen de Amerikaanse militaire aanwezigheid in hun land aanzienlijk te verminderen.

Daarentegen zou een wezenlijke inschattingfout van Saddam Hoessein, in de vorm van een militair avontuur richting Noord-Irak bijvoorbeeld, aan de VS een uitgelezen mogelijkheid bieden te reageren. Maar het achterwege blijven van een dergelijke inschattingfout is juist kenmerkend voor de Iraakse besluitvorming in de laatste jaren. Wellicht zal het ontstaan van een crisissituatie als gevolg van de geplande sanctierevisie in juni 2002 de katalysator zijn voor een definitieve afrekening. Immers, bij het tegengaan van proliferatie van massavernietigingswapens als Amerikaanse prioriteit in de 'strijd tegen het terrorisme' is de aanhoudende Iraakse weigering wapeninspecteurs toe te laten onacceptabel.

Bijzondere	Voorrangsaanduiding 11	Datum 1-2002	Correspondentienummer DIS2002000213 / 8-6-8	
Ministerie onderdeel Militaire Inlichtingendienst Afdeling Analyse & Rapportage Bureauadres v.d. Burchlaan 31		☐ te Kluisbrief ☐ te Telegram ☐ te	☐ te Brief ☐ te Telex	☐ te Nota ☐ te Klad + net
Doorkiesnummer		Aan Zieverzandlijst		
Onderwerp Irak: Jongste ontwikkelingen				
Mede te zenden bijlagen	Aantal 1			
Aanwijzingen voor het BDI c.q. de secretaris				
<i>Repro 11/1</i>		Steller		
Te zenden afschriften	Totaal	Datum 8 januari 2002	Pagina	
	Vervolg- en medeoperaten vooraf			
Algemene exhibits	Dienstorderdeel	Onv.	Verz.	Punt
	H/Regio 2	7/1	7/1	
	H/AAR		10/1	
	P	10/1	10/1	
	D		11/1	<i>getekend!</i> <i>opdoen!</i>
Overige retro-act.	Aanstellingsaanv.			
<i>Onderliggend mede nav. een RFI.</i> <i>-1/1</i> <i>0</i>	Ter kennisgeving achteraf			

ARCHIEF

15 JAN 2002

Ministerie van Defensie